

v čedno, trdno pohištvo iz češnje in javorja. Kjer je bilo zloženo nizko ognjišče, se je razkošatila bahata kmečka peč s širokimi klopmi, kjer mirno spita Pavel in Polona. Od hiše prejšnjega večera je ostala le še bridka martra v kotu nad mizo.

Popotnika utoneta v mladem jutru. Vrata se sama od sebe zapro.)

Pavel (še v spanju): *Polona, skuhaj prežganke romarjema.*

Polona (se usede): *Se še ne mudi, saj še jutranje ni zvonilo. (Pogleda sprva zaspano po sobi. Potem se začudi. Si mane oči. Znova gleda. Skoči.) Pavel! Pavel!*

Pavel: Kaj je?

Polona: Pogledj! Hišo pogledj!

Pavel (skoči na noge. Gleda po izbi. Položi roko zdaj na peč, zdaj na mizo, kakor bi se hotel prepričati, da je res, kar vidi): *Moj Bog, saj ne sanjam! Ponoči sva dobila novo hišo.*

Polona: Le kako? ... Morda bo sta vedela romarja. Včeraj sta tako čudno govorila. (Skoči k postelji.) Prazna je! Odšla sta. Brez slovesa.

Pavel: Brez slovesa? (Zamahne z roko.) Saj sta nam vse to pustila v slovo. Tri želje izpolnjene za malo prijaznosti ...

(Konec prihodnjič.)

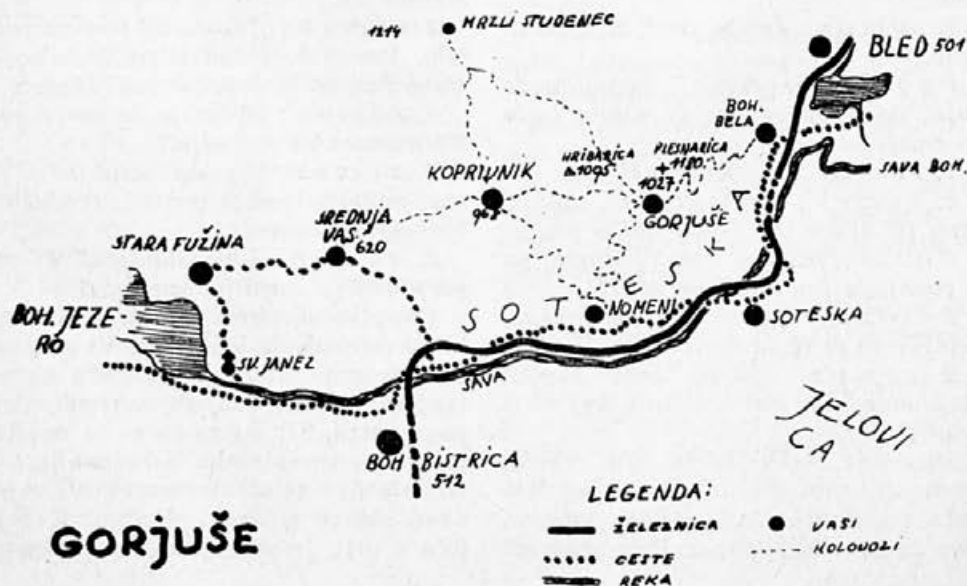
N i k o P r e s t o r :

GORJUŠKI PIPARJI

Ilustriral Mirko Kugler.

Gorjuše, najvišja večja vas v naši banovini, leže na Pokljuki pod Triglavom. S četvero železniških postaj nas pot lahko pripelje v to vas, ki so ji hiše raztresene vse po obširni planoti. 66 hiš štejejo Gorjuše in tako so raztepe ne po gričih, gozdnih obronkih in strminah, da obsega vsa vas nič manj ko 3 ½ km². Najkrajša je pot do Gor-

juš s postaje Nomenj, najdaljša iz Boh. Bistrice. Najpripravnejši pa sta poti iz Soteske in iz Boh. Bele, ki ju dober pešec prehodi v 1 ½ uri. Prekrasen je razgled z gorjuških strmin na bližnji Triglav, obmejne Karavanke in Črno prst, a vsa Bohinjska dolina leži pred očmi popotnika kakor na dlani. Razgled, planinski zrak, son-

Grabnarjev oče

ce in prekrasna smučarska snežišča privabijo v vseh letnih časih veliko število izletnikov v to prelesto lepo pokrajino. Mnogi izmed izletnikov si pred odhodom kupijo na Gorjušah spominek — gorjuško pipo. Te pipe so svojevrstno narodno blago, ki ga na tak način nikjer ne izdelujejo. S to obrtjo so se bavili gorjuški piparji že pred 100 in več leti. Danes je le še malo mož, ki se s tem bavijo. Eden najbolj zanimivih piparjev je Grabnarjev oče, Blažun Lovrenc, ki šteje že lepo starost 70 let. Prav rad govori o svoji obrti in z veliko ljubeznijo opisuje svoje piparsko delo:

»Piparstvo mi je takorekoč v krvi,« pripoveduje prijazni mož. »Moj oče jih je izdeloval vse življenje in jaz sem se že s 6. leti vrtel okoli pipic in pomagal očetu. Moj oče se je pa naučil te obrti od hišnega gospodarja, kjer sva stanovala. Gospodar ni imel otrok, pa nam je zapustil hišo in grunt, četudi si nismo bili v sorodstvu. Najbrž nas je piparstvo tako združilo. Nekoč se je dalo od te obrti živeti. Pipe so me živele celih 40 let, od mojega 18. leta dalje. Danes jih delam

samo še po naročilu. Pipe izdelovati se mi ne zdi težko. Koritar se je naučil tega dela v dveh dneh, tudi jaz sem se hitro naučil. Nekoč nas je bilo na Gorjušah petero piparjev, danes smo samo še trije — jaz, Švehov in Koritar.

Orodja za to delo je treba mnogo, jaz ga imam gotovo nad 2000 vrst, pa saj sem naredil v svojem življenju najmanj 40 mernikov raznih pip. Delam jih več vrst, ena najlepših je čedra, ki je naši narodni šegi najbolj primerna in priljubljena. Druga je fajfur iz Sorce, na te smo navadno vložili grbe, po dva, tri in še več. Ena taka moja pipa se hrani v ljubljanskem muzeju. Za izdelovanje pip smo rabili razne grče, pušpan, danes pa je najbolj priljubljen hrušev les, posebno lep je in rdeč. Ta les je srednje trd, se ne kolje in je stanovit. Z alpaka pločevino se naredi pipi kapa, pokrov, krona, kljun in vratnik, vse se potem še okraši z narodnimi ornamentami. V les so vloženi različni okraski cvetic, listi, črte, pike itd. — to se naredi iz lepo brušenih delcev morskih školjk. Pipa je znotraj okovana z belo pločevino. Cevko naredim navadno iz smrekovega lesa.

Gorjuške pipe so že precej znane po svetu, zanje se največ zanimajo razni odlični gospodje. Pri meni se je naučil izdelovati pipe Švehov, ki mi je,

Švehovc

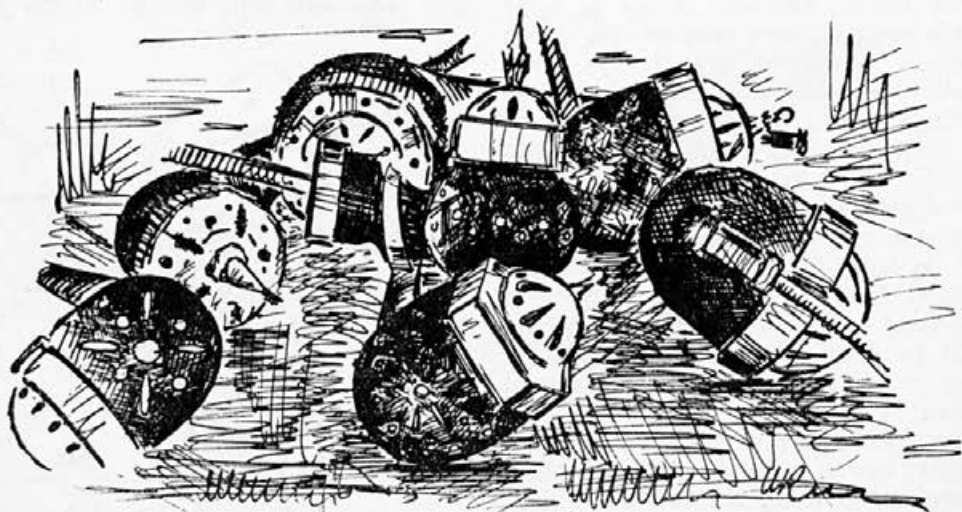
Koritar

kadar sem imel večjo naročnino, pomagal. Zna jih pa tudi moj sin Lovrenc; upam, da jih bo delal, ko mene več ne bo.«

Drugi gorjuški pipar je Viktor Lotrič — po domače Švehovc. On je začel izdelovati pipe pred 40 leti. Od začetka je pomagal glavnemu piparju, Grabnarju, ki mu je za pomoč plačeval po eno krono na dan, kar je bil

v tistih časih velik zaslužek. Nihče ga ni učil izdelovanja pip, ampak je pri pomaganju Grabnarja opazoval in tako prišel do znanja na zvit način. Danes je izdelovanje pip njegov poklic, ki se mu posveti po 16 ur na dan. Povprečno zasluži s tem po 40 din na dan. Tudi on dela razne vrste pip in jih pošilja naprodaj v Črno, Šoštanj, Kamnik, Mozirje in drugam. Po svetovni vojni je razstavil svoje pipe celo v Londonu, kjer je vse prodal. Za najdražjo so mu tam plačali 250 din.

Najmlajši pipar je Besnik Janez, ki mu reko po domače Koritar. Ta se je lotil piparstva pred 30 leti, ko je spoznal, da gredo pipe v denar. Tedaj je opazoval mojstre piparje ter postal Švehovčev pomočnik. Rad se pohvali, da se je že v dveh dneh naučil te obrti. Delal je pridno in trdi, da jih je izdelal vsako leto en cel mernik. Tudi on je razstavljal svoje izdelke v inozemstvu. Dandanes piparstvo nazaduje. Ljudje kade po večini cigarete ali cigare in vedno bolj redko srečamo ljudi s pipo v ustih. Zaradi tega se morajo tudi piparji oprijeti drugega dela — Koritar si pomaga s tem, da izdeluje lepe uhane iz starega srebrnega denarja, doze za cigarete, cigaretne ustnike in razne okraske. Tudi ure popravlja, čeprav ga tega ni nihče učil.

Gorjuške pipe; srednja je »čedra«